

АНАЛІЗ
стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва
за січень-грудень 2017 року

I. Загальні результати моніторингу

Оцінка соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за січень-грудень 2017 року проведена Мінрегіоном відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики».

Оцінку здійснено за 25 показниками, що характеризують ситуацію за 6 напрямками в різних сферах соціально-економічного розвитку регіонів (економічна ефективність, інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця, фінансова самодостатність, ефективність ринку праці, розвиток інфраструктури, відновлювана енергетика та енергоефективність) та проведено ранжування регіонів за кожним напрямком оцінки.

За підсумками 12 місяців 2017 року **в регіонах спостерігається продовження позитивної тенденції 2016 року щодо зростання в ключових сферах розвитку**, про що свідчить динаміка основних соціально-економічних показників:

збільшено обсяги виробництва промислової продукції у 19 регіонах та в цілому по Україні на 0,4% (у 2016 році – на 2,8%);

нарощено обсяги виробництва будівельної продукції у 22 регіонах та в цілому по Україні – на 26,3% (у 2016 році – на 17,4%);

збільшено обсяги інвестицій, які залучаються в регіональні економіки:
капітальні інвестиції зросли у 24 регіонах та в цілому по Україні – на 22,1% (у 2016 році – на 18,0%);

прямі іноземні інвестиції зросли у 21 регіоні та в цілому по Україні – на 4,3% (у 2016 році – на 3,8%);

збільшились доходи місцевих бюджетів в усіх регіонах, від 17,5% у Луганській до 58,7% у Волинській області, і в середньому по Україні показник приросту склав 35,9% (у 2016 році – 50,7%), що дозволяє більш самостійно вирішувати місцеві проблеми розвитку;

вдалося покращити динаміку соціальних індикаторів:

реальна заробітна плата зросла в усіх регіонах, від 11,2% у Донецькій до 29,5% у Тернопільській області, і в цілому по Україні – на 19,1% (у 2016 році – на 9,0%);

обсяги заборгованості з виплати заробітної плати скоротились у 15 регіонах, а у 13 регіонах – зменшуються показники рівня безробіття населення.

II. Результати моніторингу за напрямками

Напрямок «**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ**» включає 7 показників, які характеризують стан розвитку реального сектору економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво) та рівень цін на споживчому ринку.

У січні-грудні 2017 року розвиток більшості регіонів за цим напрямком характеризувався позитивною динамікою у сферах промислового виробництва та будівництва більшості регіонів. В той же час, спостерігалось погіршення ситуації у сільськогосподарському виробництві, а також прискорення інфляційних процесів на споживчому ринку.

За підсумками 12 місяців 2017 року **обсяги промислового виробництва** в Україні збільшилися на 0,4% (у січні-грудні 2016 року – на 2,8%).

Збільшення виробництва промислової продукції спостерігалось у 19 регіонах (у січні-грудні 2016 року – у 18 регіонах): від 0,1% у Дніпропетровській до 12,2% у Одеській областях. Також суттєво наростили обсяги промислового виробництва підприємства Івано-Франківської (на 12,0%), Київської (на 10,3%), Житомирської (на 9,5%) та Рівненської (на 9,3%) областей.

Позитивний показник динаміки розвитку промисловості по Україні в цілому обумовлений, в першу чергу, як підвищенням внутрішнього інвестиційного та споживчого попиту, так і відкриттям нових підприємств, диверсифікацією ринків збуту та сприятливою зовнішньою кон'юнктурою, що компенсувало негативний вплив (зокрема, у ГМК та електроенергетиці) від припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей (“транспортна блокада”).

Серед видів промислової діяльності за підсумками 12 місяців 2017 року зростання промислового виробництва було зафіксовано у переробній промисловості, яке загалом по Україні склало +4,8% (у січні-грудні 2016 року +4,3%). Цьому сприяло зростання виробництва у 20 регіонах (у січні-грудні 2016 року – у 21 регіоні).

Збільшення виробництва спостерігалось у таких основних видах переробної галузі:

– у **виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів** по Україні приріст склав +2,9% (у 2016 році обсяги харчової промисловості зросли на 4,4%) внаслідок високого споживчого та зовнішнього попиту з урахуванням диверсифікації ринків збуту. Серед основних видів виробництва харчової галузі відбулось збільшення обсягів виробництва саме харчових продуктів (на 4,2%) та напоїв (на 1,6%).

Позитивна динаміка виробництва продукції харчової промисловості мала місце у 13 регіонах (у 2016 році зростання було зафіксовано у 16 регіонах), із найбільшим приростом в Одеській (+21,2%) та Тернопільській (+19,2%) областях.

У 11 регіонах спостерігався спад виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (від -0,2% у Волинській до -12,8% у Полтавській областях).

– у **текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів** по Україні обсяги збільшилися на 7,2% (у 2016 році – на 2,2%) внаслідок покращення платоспроможного попиту населення та збільшення обсягів іноземних замовлень. Загалом, по Україні текстильне виробництво зросло на 12,6%; виробництво одягу – на 4,4%, виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів одягу – на 7,0%.

Нарощення обсягів виробництва продукції текстильної промисловості спостерігалось у 17 регіонах (у 2016 році – у 14 регіонах): найбільше – у Хмельницькій (+47,8%), Херсонській (+36,0%), Волинській (+27,1%) областях та м. Києві (+27,9%).

Серед 7 регіонів, де було зафіксоване зменшення виробництва продукції текстильної промисловості, падіння варіювало від -7,2% у Черкаській до -22,7% в Івано-Франківській областях.

– у **виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності** в цілому по Україні виробництво зросло на 5,8% (порівняно із зростанням обсягів виробництва у 2016 році на 2,0%). Серед основних видів діяльності галузі зросли обсяги оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корки, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння (на 3,9%); поліграфічної діяльності, тиражування записаної інформації (на 4,7%); виробництва паперу та паперових виробів (на 7,8%).

Нарощення обсягів виробництва у деревообробній та поліграфічній діяльності було зафіксовано в 15 регіонах, з найбільшим приростом у Сумській (+19,9%) та Житомирській (+16,4%) областях.

Зменшилося виробництво продукції галузі у 8 регіонах: від -1,6% у Миколаївській області до -31,4% у м. Києві.

В Івано-Франківській області обсяги виробництва виробів з деревини, паперу та поліграфічної діяльності у 2017 році залишилися на рівні 2016 року.

– у **виробництві хімічних речовин і хімічної продукції** загальне зростання по Україні склало +18,4% (у 2016 році +1,1%) внаслідок відновлення роботи ТОВ “Карпатнафтохім” після 5 років простою (постановою Кабінету Міністрів України № 299 від 26.04.2017 для підприємства встановлено щорічні квоти на безакцизне ввезення і закупівлю сировини). Також, зростання підтримувалося як зовнішнім (обсяги експорту групи 29 “органічні хімічні сполуки” зросли у 2017 році у 2,1 раза), так і внутрішнім попитом (з боку сільського господарства та домогосподарств). Серед основних видів продукції хімічної промисловості відбулось збільшення виробництва основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук, пластмас і синтетичного каучуку в первинних формах (на 26,3%); фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик (на 5,9%); мила та мийних засобів, засобів для чищення та полірування, парфумних і косметичних засобів (на 5,4%).

Нарощення обсягів виробництва у хімічній галузі за підсумками 2017 року відбулося у 10 регіонах (за підсумками 2016 року – у 8 регіонах). Найбільше

виробництво зросло в Івано-Франківській (у 6,6 раза), Чернігівській (у 1,7 раза) та Херсонській (у понад 1,6 раза) областях.

Зменшилося виробництво продукції хімічної промисловості у 13 регіонах: від -0,1% у Дніпропетровській, Львівській та Сумській (у кожній) до -34,9% в Одеській областях.

– у **виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів** обсяги виробництва по Україні в цілому збільшилися на 6,9% (у 2016 році приріст склав +4,4%) в умовах стабільного внутрішнього попиту.

Збільшення виробництва фармацевтичної продукції було зафіксовано у 8 регіонах (у січні-грудні 2016 року – у 6 регіонах): Сумській (+40,0%), Донецькій (+38,5%), Вінницькій (+36,5%), Київській (+32,4%), Львівській (+21,8%), Черкаській (+7,0%), Харківській (+6,0%) областях та м. Києві (+0,2%).

Зменшення обсягів виробництва відбулось у 2 регіонах: Житомирській (-24,2%) та Кіровоградській (-16,7%) областях.

– у **виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції** по Україні приріст виробництва становив +8,2% (у 2016 році +8,5%) за рахунок високого внутрішнього попиту з боку суміжних галузей інвестиційного спрямування, у т. ч. будівництва. Серед основних видів діяльності в галузі збільшилося виробництво гумових і пластмасових виробів (на 11,8%); іншої неметалевої мінеральної продукції (на 6,4%).

Збільшення виробництва продукції спостерігалось у 21 регіоні (у 2016 році приріст продемонстрували 17 регіонів). Найбільше зростання було зафіксовано в Кіровоградській (на 30,2%) області.

Спад виробництва неметалевої продукції спостерігався лише у 3 регіонах: Вінницькій (-2,5%), Донецькій (-1,9%) та Черкаській (-0,1%) областях.

– у **металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування** приріст по Україні в цілому склав +0,2% (у 2016 році обсяги виробництва зросли на 6,8%). Збільшення виробництва впродовж останніх 5 місяців 2017 року відбувалося в умовах як високих цін на зовнішніх ринках (у 2017 р. середні світові ціни на чорний прокат зросли на 21,3%, а частка експорту у структурі реалізації продукції металургії становила 62,1%), так і високого внутрішнього попиту з боку суміжних галузей інвестиційного спрямування. Серед основних видів металургійної діяльності, збільшилися обсяги виробництва готових металевих виробів, крім машин і устаткування (на 12,1%).

Нарощення обсягів виробництва у металургійній галузі спостерігалось у 19 регіонах (у 2016 році – у 17 регіонах), з найбільшим приростом в Івано-Франківській (+44,0%), Черкаській (+21,6%) та Чернігівській (+21,2%) областях.

Зменшення обсягів виробництва металургійної продукції мало місце у 5 регіонах: Закарпатській (-14,2%), Донецькій (-7,0%), Кіровоградській (-5,9%), Чернівецькій (-0,8%) областях та м. Києві (-4,2%).

– у **машинобудуванні, крім ремонту і монтажу машин і устаткування** виробництво по Україні зросло на 7,9% (у 2016 році – лише на 2,0%) за рахунок

всіх підвидів галузі в умовах збільшення як внутрішнього попиту на інвестиційну продукцію з боку суміжних галузей (зокрема, оновлення рухомого складу залізниці), так і зовнішнього з урахуванням відкриття за останні 3 роки нових виробництв. Серед основних видів машинобудування в Україні зростання спостерігалось у виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (на 9,2%); машин і устаткування, не віднесені до інших угруповань (на 6,6%); автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (на 15,5%).

Позитивна динаміка виробництва продукції галузі машинобудування спостерігалася у 19 регіонах (у 2016 році приріст відбувся у 16 регіонах). Найбільше зростання зафіксовано у Полтавській (на 39,3%), Дніпропетровській (на 36,2%) та Вінницькій (на 28,3%) областях.

Зменшення виробництва у машинобудуванні спостерігалось у 5 регіонах: Кіровоградській (-28,8%), Миколаївській (-11,2%), Хмельницькій (-4,8%), Тернопільській (-0,8%) областях та м. Києві (-18,6%).

Зменшення обсягів виробництва промислової продукції за підсумками січня-грудня 2017 року спостерігалось у 6 регіонах, від -0,9% у Черкаській до -31,0% у Луганській областях. Крім Луганської, найбільше скорочення обсягів зафіксовано у Донецькій області (-10,9%), м. Києві (-4,2%) та Чернігівській області (-3,5%).

Скорочення обсягів промислового виробництва було зафіксовано у таких напрямках промислової діяльності як:

➤ **добувна промисловість і розроблення кар'єрів**, де виробництво продукції скоротилося в цілому по Україні на 5,7% (у 2016 році спад склав -0,2%). Серед основних видів діяльності у добувній промисловості зменшилося добування кам'яного та бурого вугілля (на 16,3%); металевих руд (на 6,3%).

Спад обсягів виробництва у добувній промисловості у 2017 році зафіксовано у 12 регіонах (за підсумками 2016 року – у 13 регіонах), з найбільшим скороченням у Херсонській (-26,7%) та Сумській (-20,9%) областях.

У 11 регіонах, де обсяги виробництва у галузі збільшилися, приріст варіював від +1,6% у Львівській до у понад 1,5 рази в Одеській областях.

➤ **постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря**, де зменшення виробництва по Україні становило -6,5% (проти приросту у 2016 році +2,5%). Скорочення виробництва спостерігалось у 12 регіонах (у 2016 році – у 7 регіонах), з яких найбільше падіння було зафіксовано у Донецькій (-30,8%) та Київській (-23,9%) областях.

Нарощення виробництва у галузі спостерігалось у 11 регіонах і коливалось від +0,2% у Тернопільській до +19,3% у Вінницькій областях. Обсяги промислового виробництва у добувній галузі Закарпатської області залишилися на рівні 2016 року.

Також, зменшення обсягів виробництва за підсумками 2017 року було зафіксовано також у таких видах переробної промисловості як:

- **виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення**, де скорочення обсягів виробництва по Україні становило -14,8% (проти зростання у 2016 році на 8,7%), у тому числі: у Донецькій (-20,8%), Харківській (-7,0%) областях. На загальний негативний результат вплинуло, насамперед, зменшення обсягів виробництва коксу та коксопродуктів на 18,5%, причиною якого виступали зупинка окремих підприємств на сході та проблеми з постачанням вугілля для коксування на коксохімічні підприємства через логістичні проблеми, у т. ч. транспортні обмеження у Донецькій та Луганській областях.

Збільшилося виробництво продукції нафтококової промисловості у Волинській (на 15,8%), Запорізькій (на 6,9%), Дніпропетровській (на 6,1%) областях.

Серед основних стримуючих чинників розвитку промисловості у 2017 році слід зазначити:

- логістичні ускладнення на фоні припинення переміщення вантажів через лінію розмежування на сході країни;
- дефіцит сировини (коксу, вугілля);
- зростання витратності виробництва (зокрема, на сировину, електроенергію та логістику).

Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу в середньому по Україні становив 50676,9 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів реалізованої промислової продукції на одну особу збільшилася проти січня-грудня 2016 року (10,5 раза) і склала 12,4 раза (максимальне значення у січні-грудні 2017 року спостерігалось у Дніпропетровській області – 129351,1 грн., мінімальне у Луганській області – 10427,7 грн.).

За підсумками січня-грудня 2017 року спостерігалася негативна динаміка по Україні щодо **обсягу виробництва сільськогосподарської продукції** – скорочення на 2,7% (у січні-грудні 2016 року – зростання на 6,3%).

За звітний період обсяги виробництва продукції зменшилися у 12 регіонах в межах від -0,9% в Закарпатській до -17,1% в Полтавській області. Обсяги виробництва також суттєво зменшилися в Кіровоградській (на 13,9%), Черкаській (на 11,9%), Харківській (на 9,5%) та Миколаївській (на 9,3%) областях.

Причинами виникнення негативних тенденцій розвитку є зменшення обсягів продукції рослинництва на 3,6% та тваринництва на 0,4%, порівняно з січнем-груднем 2016 року. Зменшення темпів виробництва продукції рослинництва обумовлено зменшенням урожайності сільськогосподарських культур, порівняно із 2016 роком, внаслідок складних погодно-кліматичних умов весняно-літнього періоду (відсутність ефективних опадів протягом вегетації у частині центральних та південних областей, низькі температури в травні-червні 2017 року).

Зменшення обсягів виробництва продукції тваринництва було спричинене зменшенням виробництва м'яса (вплив мала епізоотична ситуація щодо захворювань на африканську чуму свиней, яких протягом звітного періоду було

zareєстровано 163 випадки) та молока (внаслідок невідповідності закупівельних цін та витрат на виробництво).

Також на зменшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції вплинув ряд економічних причин, зокрема подорожчання матеріально-технічних ресурсів промислового походження (на 24,6% до рівня 2016 року), високі ставки за банківськими кредитами (10-28% річних), нестача власних обігових коштів підприємств, зменшення купівельної спроможності населення.

Збільшення обсягу виробництва валової продукції сільського господарства за січень-грудень 2017 року в порівнянні з січнем-груднем 2016 року зафіксовано також у 12 регіонах: від 0,1% у Дніпропетровській до 9,7% у Хмельницькій областях.

Обсяг виробництва валової продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу сільського населення за 12 місяців 2017 року по Україні дорівнював 18963 грн., що на 405 грн. менше в порівнянні з відповідним показником 2016 року (19368 грн.).

Найвищі показники обсягу виробництва валової продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу сільського населення за січень-грудень 2017 року зафіксовано у Чернігівській (30076 грн.), Сумській (29793 грн.), Кіровоградській (29085 грн.), Дніпропетровській (28826 грн.) та Харківській (27290) областях.

Загалом обсяг виробництва валової продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу сільського населення за січень-грудень 2017 року в порівнянні з попереднім роком:

збільшено в 12 областях, найбільше у Хмельницькій (на 11,1%), Тернопільській (на 7,6%), Чернігівській (на 6,5%), Житомирській (на 6,2%) та Львівській (на 5,8%);

зменшено також у 12 областях: від 0,3% у Херсонській області до 16,1% в Полтавській.

За підсумками січня-грудня 2017 року у 22 регіонах спостерігається збільшення **обсягу виробництва будівельної продукції**, від 3,1% у Тернопільській області до 1,7 раза у Кіровоградській, і в цілому по Україні приріст склав 26,3% (у січні-грудні 2016 року – збільшення на 17,4%).

В розрізі регіонів найкращі показники зростання обсягу будівельної продукції, крім Кіровоградської області, зафіксовано у Закарпатській та Одеській (у 1,5 раза), Житомирській та Дніпропетровській (у 1,4 раза) областях.

Водночас, за підсумками 12 місяців 2017 року у 3 регіонах зафіксовано негативну динаміку щодо виробництва будівельної продукції, а саме: у Луганській (-25,8%), Сумській (-1,8%) та Волинській (-1,0%) областях.

У грудні 2017 року по відношенню до грудня 2016 року **ситуація на споживчому ринку в усіх регіонах** характеризувалася зростанням цін. Так, середній індекс споживчих цін по Україні становив 113,7% (у грудні минулого року зростання становило 112,4%).

У регіональному розрізі індекс споживчих цін варіював від 112,4% у Чернівецькій до 115,9% у Донецькій області.

В цілому у грудні 2017 року по відношенню до грудня попереднього року у регіонах серед товарів і послуг зросли ціни на:

алкогольні напої, тютюнові вироби – від +18,6% у Херсонській до +24,0% у Рівненській областях (по Україні – на 20,7%);

продукти харчування та безалкогольні напої – від +15,8% у Житомирській, Тернопільській та Чернівецькій областях (у кожній) до +19,7% у м. Києві (по Україні – на 17,7%);

ресторани та готелі – від +10,8% у Чернівецькій до +36,4% у Донецькій областях (по Україні – на 17,3%);

транспорт – від +12,4% у Полтавській до +23,4% у Донецькій областях (по Україні – на 16,7%);

освіту – від +7,3% у Донецькій до +27,5% у Закарпатській областях (по Україні – на 14,9%);

житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива – від +6,6% у Сумській до +20,4% у Луганській областях. По Україні ціни зросли на 10,6%;

зв'язок – від +5,2% у м. Києві та Вінницькій області до +16,2% у Донецькій області (по Україні – на 9,1%);

охорону здоров'я – від +1,8% у Вінницькій до +10,8% у Миколаївській областях (по Україні – на 7,5%);

відпочинок і культуру – від +0,9% у Житомирській до +8,1% у Херсонській областях (по Україні – на 4,5%). Зниження цін відбулося у Вінницькій області (на 1,8%);

предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла – від +0,5% у Житомирській до +5,5% у Донецькій областях (по Україні – на 3,1%). Зниження цін відбулося у Вінницькій (на 4,5%) області;

одяг і взуття – від +0,7% у Сумській до +12,2% у Донецькій областях (по Україні – на 0,9%). Зниження цін відбулося в Івано-Франківській (на 7,1%), Кіровоградській (на 2,3%), Херсонській (на 2,2%), Миколаївській (на 2,0%), Запорізькій (на 1,4%), Полтавській (на 1,0%), Черкаській (на 0,9%), Житомирській (на 0,5%), Львівській (на 0,1%) областях та м. Києві (на 9,4%).

Основними проінфляційними чинниками щодо споживчих цін у січні-грудні 2017 року слід вважати:

- адміністративне підвищення цін/тарифів на комунальні послуги (головним чином це пов'язано з підвищенням упродовж 2017 року тарифів на утримання будинків та прибудинкових територій на 47,5%, електроенергію – на 28,1%, водопостачання та водовідведення – на 20,2% і 15,1% відповідно у розрахунку до грудня 2016 року);

- збільшення собівартості сільськогосподарського виробництва, що позначилося на підвищенні оптово-відпускних цін і, відповідно, роздрібних цін. Високими залишалися також і ціни реалізації продукції сільгосппідприємствами.

Збільшення витратності позначилося і на активізації цінової динаміки у харчовій промисловості (у 2017 році ціни підвищились на 15,2% порівняно з 2016 роком);

- несприятлива епізоотична ситуацію в тваринництві, яка вплинула на рівень пропозиції і призвела до зростання цін на м'ясо та м'ясопродукти (у 2017 році ціни на споживчому ринку підвищились на 29,4%);

- менші обсяги валового збору окремих сільськогосподарських культур через нижчу їх врожайність внаслідок несприятливих погодних умов у період вегетації, дозрівання та проведення збору, що обумовило, урахувавши фактор витрат, подорожчання деяких груп продовольчих товарів;

- зростання цін на світовому ринку нафти та, відповідно, на пальне і послуги автотранспорту на внутрішньому ринку (ціни на внутрішньому ринку на паливо та мастила підвищились на 20%, на послуги автотранспорту – на 24,9 %).

Напрямок **«ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ»** включає 5 показників, які характеризують ситуацію із залученням в економіку регіонів інвестиційних ресурсів та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

У січні-грудні 2017 році продовжено позитивну тенденцію минулого року щодо залучення інвестиційних ресурсів.

Активізація інвестиційної діяльності впродовж 2016 року та у 2017 році в умовах позитивних тенденцій у фінансовій сфері підприємств майже усіх видів економічної діяльності, збільшення капітальних видатків зведеного бюджету на тлі збереження макрофінансової стабільності, продовження процесів реформування економіки забезпечили формування високої позитивної динаміки капітальних інвестицій у січні-грудні 2017 року.

За підсумками січня-грудня 2017 року підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 412,8 млрд. грн. **капітальних інвестицій**. Індекс капітальних інвестицій за звітний період становив 122,1% проти 118,0% у січні-грудні 2016 року. Збільшення обсягів освоєних капітальних інвестицій спостерігалось у 24 регіонах (у січні-грудні 2016 року – також у 24 регіонах): від 2,2% у Луганській до 1,5 раза у Херсонській областях.

Зменшення обсягів капітальних інвестицій спостерігалось лише у Київській області – на 5,9%.

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні становив 9375,6 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу збільшилася проти січня-грудня 2016 року (26,2 раза) і склала 32,9 раза (максимальне значення у січні-грудні 2017 року спостерігалось у м. Києві – 41228,7 грн., мінімальне у Луганській області – 1251,3 гривень).

У січні-грудні 2017 року **обсяг прямих іноземних інвестицій** (акціонерного капіталу з урахуванням переоцінки, утрат та перекваліфікації), залучених в економіку України, **збільшився** з початку минулого року на 4,3% або

на 1630,4 млн. дол. США, і станом на 31.12.2017 з початку інвестування їх загальний обсяг склав понад 39,1 млрд. дол. США.

Позитивна динаміка спостерігалася у 21 регіоні (у січні-грудні 2016 року – у 10 регіонах). Варіація приросту серед регіонів склала від +1,0% у Чернівецькій та Черкаській до у 1,8 раза у Чернігівській областях.

Скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій у січні-грудні 2017 року зафіксовано у Тернопільській (-6,5%), Донецькій (-2,7%), Миколаївській (-2,0%) та Сумській (-1,7%) областях.

Станом на 31.12.2017 на одну особу в середньому по Україні припадало 925,0 дол. США прямих іноземних інвестицій. Територіальна диспропорція за цим показником збільшилася, порівняно із значенням станом на 01.01.2017 (171,4 раза), і склала 186,9 раза (максимальне значення спостерігалось у м. Києві – 7997,5 дол. США, мінімальне у Тернопільській області – 42,8 дол. США).

З початку 2017 року спостерігається позитивна динаміка щодо **збільшення експортних операцій** по відношенню до відповідних періодів 2016 року. Так, за підсумками січня-грудня 2017 року експорт товарів виріс в цілому по Україні на 19,0% (за підсумками 2016 року зменшення склало 4,6%).

Основними чинниками формування позитивної динаміки експорту товарів протягом 2017 року були зростання цін на світових ринках на певну експортну продукцію (залізну руду, чорні метали, карбамід) та низька база порівняння у відповідних періодах 2016 року.

Серед регіонів збільшення обсягу експорту товарів за підсумками січня-грудня 2017 року спостерігалось у всіх регіонах, крім Луганської та Кіровоградської областей, де обсяги експорту товарів зменшилися відповідно на 46,3% та на 2,7% (у 2016 році позитивна динаміка щодо нарощення експортування товарів була зафіксована в 11 регіонах). Найбільше зростання обсягу товарних експортних операцій відбулося у Хмельницькій (+46,7%) та Чернігівській (+44,4%) областях.

У січні-грудні 2017 року обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення становив 1018,2 дол. США, що на 166,1 дол. США (або на 19,5%) більше, ніж за відповідний період 2016 року. Найбільші показники продемонстрували м. Київ та Дніпропетровська область, де на кожного мешканця припадало відповідно 3324,1 дол. США та 2182,4 дол. США; найменші – Луганська та Чернівецька області (відповідно 107,2 дол. США та 165,1 дол. США).

Напрямок **«ФІНАНСОВА САМОДОСТАТНІСТЬ»** включає 3 показники, які характеризують динаміку росту доходів місцевих бюджетів та стан погашення податкового боргу.

Розпочата три роки тому бюджетна децентралізація значно покращила фінансову спроможність місцевих бюджетів.

У січні-грудні 2017 року **доходи місцевих бюджетів** (без трансфертів) зросли по відношенню до відповідних показників січня-грудня 2016 року в усіх регіонах, в межах від 17,5% у Луганській області до 58,7% у Волинській,

і в середньому по Україні показник приросту склав 35,9% (за 12 місяців 2016 року – 50,7%).

Окрім Волинської області, доходна частина місцевих бюджетів значно зросла у Київській (+54,3%), Одеській (+50,6%), Закарпатській (+50,0%) та Рівненській (+47,8%) областях.

Найбільший обсяг **доходів місцевих бюджетів** у розрахунку на одну особу населення регіону за січень-грудень 2017 року зафіксовано у м. Києві (11,1 тис. грн.), Київській (7,4 тис. грн.), Дніпропетровській (6,8 тис. грн.), Одеській (6,3 тис. грн.) та Полтавській (5,9 тис. грн.) областях, а найменший – у Чернівецькій та Тернопільській (3,2 тис. грн.), Івано-Франківській та Закарпатській (3,4 тис. грн.) та Рівненській (3,6 тис. грн.) областях.

Спостерігається уповільнення темпів зростання податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків.

Так, якщо у січні-грудні 2016 року зростання боргу в цілому по Україні становило 38,3%, то за підсумками січня-грудня 2017 року загальний обсяг податкового боргу збільшився в цілому по Україні на 29,0%, в межах від 2,1% у Хмельницькій до 74,8% у Чернігівській області.

Скорочення податкового боргу зафіксовано у Тернопільській (на 58,0%) та Донецькій (на 5,4%) областях.

Напрямок **«ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ»** включає 4 показники, які комплексно характеризують ситуацію щодо безробіття та зайнятості населення, динаміку росту реальної заробітної плати та стан погашення заборгованості з її виплати.

Довідково: показник щодо обсягу заборгованості населення за спожиті житлово-комунальні послуги виключено з переліку показників оцінки на підставі листа Держстату від 13.06.2016 № 10.3-15/107-16.

За підсумками січня-вересня 2017 року **рівень безробіття населення** у віці 15-70 років (за методологією МОП) по Україні склав 9,4%, що на 0,2 в. п. вище, ніж у січні-вересні 2016 року.

Позитивні тенденції щодо зменшення рівня безробіття (у порівнянні з відповідними показниками січня-вересня 2016 року) мали місце у 13 регіонах: Полтавській (на 1,0 в. п.), Хмельницькій (на 0,6 в. п.), Херсонській (на 0,5 в. п.), Житомирській та Київській (на 0,4 в. п.), Чернівецькій (на 0,3 в. п.), Кіровоградській, Львівській, Харківській та Черкаській (на 0,2 в. п.), Івано-Франківській, Сумській та Чернігівській (на 0,1 в. п.), областях.

Найнижчий рівень безробіття зафіксовано у Харківській (5,9%, 1 місце), Київській (6,3%, 2 місце), Одеській (7,1%, 4 місце), Львівській (7,5%, 5 місце) областях та м. Києві (6,7%, 3 місце), а найвищий – у Луганській (16,4%, 25 місце), Донецькій (14,5%, 24 місце), Волинській (12,5%, 23 місце), Кіровоградській (12,3%, 22 місце) та Полтавській (11,8%, 21 місце) областях.

Рівень зайнятості населення зменшився на 0,2 в. п, і за підсумками січня-вересня 2017 року цей показник в середньому по країні склав 56,3% (у січні-вересні 2016 року – 56,5%).

Найвищий рівень зайнятості зафіксовано у м. Києві (62,0%, 1 місце), Харківській (60,8%, 2 місце), Дніпропетровській (58,2%, 3 місце), Київській (58,0%, 4 місце) та Сумській (57,9%, 5 місце) областях, а найнижчий у Волинській (48,9%, 25 місце), Донецькій (49,5%, 24 місце), Тернопільській (51,4%, 23 місце), Кіровоградській (53,6%, 22 місце) та Полтавській (54,0%, 21 місце) областях.

Протягом січня-грудня 2017 року заробітна плата зростала вищими темпами, ніж ціни в Україні. Так, за 12 місяців 2017 року **реальна заробітна плата** зросла на 19,1% (у січні-грудні 2016 року спостерігалось зростання на 9,0%). Така динаміка була характерною для усіх регіонів, і у регіональному розрізі збільшення рівня реальної заробітної плати коливалось в межах від 11,2% у Донецькій до 29,5% у Тернопільській області.

Крім Тернопільської області, значне зростання реальної заробітної плати зафіксовано у Закарпатській (на 29,2%, 2 місце), Чернівецькій (на 29,1%, 3 місце), Вінницькій (на 28,7%, 4 місце) та Хмельницькій (на 28,0%, 5 місце) областях.

Співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати станом на 1 січня 2018 року **до фонду оплати праці** за грудень 2017 року відповідало показнику станом на 1 січня 2017 року і становило 3,4%.

Зменшення суми заборгованості з виплати заробітної плати по відношенню до фонду оплати праці (у порівнянні з показниками станом на 01.01.2017) мало місце у 15 регіонах, і найнижче значення цього показника зафіксовано у Закарпатській та Чернівецькій (0,2%, 1-2 місце), Житомирській (0,3%, 3 місце), Тернопільській та Хмельницькій (0,4%, 4-5 місце) областях.

Основними причинами виникнення заборгованості із заробітної плати у кожному регіоні є: несвоєчасні розрахунки замовників за виконані роботи; недостатність обігових коштів у підприємств; відсутність замовлень; відсутність фінансування за державним замовленням; неможливість оперативного вирішення питань реструктуризації підприємств, оптимізації фондів підприємств у зв'язку із знаходженням у переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, та у переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави; невідшкодування з державного бюджету податку на додану вартість.

Оцінка соціально-економічного розвитку за напрямом **«РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ»** проводилась за 3 показниками, що характеризують ситуацію у сфері житлового будівництва та обсяг вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту.

За підсумками січня-грудня 2017 року, порівняно з відповідним періодом 2016 року, спостерігалось збільшення на 9,0% **обсягу прийнятого в експлуатацію житла** (у січні-грудні 2016 року – зменшення на 15,2%).

Збільшення обсягу будівництва житла спостерігалось у 13 регіонах, з них найбільше у Луганській (у 3,0 раза, 1 місце), Полтавській (у 1,7 раза, 2 місце), Івано-Франківській області та м. Києві (на 29,9%, 3-4 місце) та Одеській області (на 25,1%, 5 місце).

Водночас, негативна динаміка зменшення обсягу прийнятого в експлуатацію житла мала місце у 12 регіонах, від -1,7% у Житомирській до -30,7% у Миколаївській області (за 12 місяців 2016 року – у 20 регіонах).

Оцінка обсягів вантажних перевезень автомобільним та залізничним транспортом свідчить про збільшення у звітному періоді обсягів перевезень у 19 регіонах.

Зокрема, значно зросли показники перевезень у Вінницькій (на 28,4%), Сумській (на 23,2%) та Чернігівській (на 22,8%) областях. Скорочення обсягу вантажообороту спостерігалася у 6 регіонах України. Найбільше показники знизились у Луганській (на 50,9%), Донецькій (на 28,2%) та Івано-Франківській (на 9,5%) областях.

Напрямок **«ВІДНОВЛЮВАНА ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 3 показники, які комплексно характеризують стан впровадження заходів з енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Впровадження заходів, спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, є одним з пріоритетних питань для забезпечення енергетичної незалежності та національної безпеки нашої країни протягом останніх трьох років.

За підсумками січня-грудня 2017 року **частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії** зросла до 79,5% проти 67,6% у січні-грудні 2016 року.

Найвищий показник щодо оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії спостерігається у Миколаївській області (95,0%). Також високій рівень оснащення приладами обліку теплової енергії за підсумками звітного періоду зафіксовано у Вінницькій (94,6%, 2 місце), Харківській (94,1%, 3 місце), Хмельницькій (92,5%, 5 місце) областях та м. Києві (93,4%, 4 місце), а найнижчий у Тернопільській (17,6%, 24 місце), Луганській (19,6%, 23 місце), Кіровоградській (54,4%, 22 місце) та Волинській (54,7%, 21 місце) областях.

За підсумками 12 місяців 2017 року найбільшу **частку сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіонах від загальної потужності котелень регіону** зафіксовано у Тернопільській (24,0%, 1 місце) Волинській (21,8%, 2 місце), Харківській (20,3%, 3 місце), Рівненській (19,5%, 4 місце) та Житомирській (19,1%, 5 місце) областях, і в середньому по Україні цей показник становив 11,7% (у січні-грудні 2016 року – 9,3%).

Найнижче значення цього показника спостерігалось у Донецькій (0,1%, 25 місце), Одеській (0,4%, 24 місце), Луганській (0,5%, 23 місце), Запорізькій (2,3%, 21 місце) областях та м. Києві (1,5%, 22 місце).

Протягом останніх років в Україні постійно проводились інформаційно-роз'яснювальні заходи з популяризації механізмів **компенсації частини кредиту на утеплення житлових будинків**. Метою їх було інформування мешканців усіх регіонів України про переваги державної програми, а також можливості запровадження місцевими органами державної влади і місцевого самоврядування компенсації відсотків/суми кредитів населенню на впровадження енергоефективних заходів житлових будинків.

За підсумками січня-грудня 2017 року лідером за показником «Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету (у тому числі із співфінансуванням з місцевих бюджетів), відсотків до загальної кількості домогосподарств регіону» є Рівненська область – 3,06%, і в середньому по країні цей показник склав 1,07% (у січні-грудні 2016 року – 0,79%). Вище середньоукраїнського рівня показник щодо домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності, крім Рівненської області, мали 14 регіонів, від 1,10% у Київській до 2,65% у Волинській.

III. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

З метою створення умов для подальшого динамічного, збалансованого розвитку регіонів України пропонується:

Рекомендувати обласним та Київській міській державній адміністраціям:

1. Забезпечити розгляд результатів оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за січень-грудень 2017 року, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, на засіданнях колегій обласних та Київської міської держадміністрацій, та за результатами розгляду підготувати пропозиції щодо шляхів вирішення проблемних питань, що гальмують розвиток регіонів.

2. Підготувати пропозиції для розгляду відповідними місцевими радами щодо актуалізації (у разі необхідності) завдань та заходів регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації з урахуванням останніх тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів та очікуваного впливу зовнішніх чинників.

3. Забезпечити під час проведення конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, та розподілу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій у 2018 році, розгляд таких проектів, що розроблені на основі плану заходів з реалізації відповідної регіональної стратегії розвитку та спрямовані на розвиток регіону, зокрема, на покращення ситуації за тими напрямками, де регіон зайняв відповідно останні місця за результатами рейтингової оцінки.

4. Сприяти розвитку підприємств агропромислового комплексу, зокрема створенню сільськогосподарських обслуговуючих молочарських кооперативів, а також розвитку інфраструктури для зберігання сільськогосподарської продукції.

5. Забезпечити:

проведення своєчасної та у повному обсязі оплати праці працівників бюджетних установ і розрахунків за енергоносії та комунальні послуги, які споживаються бюджетними установами, не допускаючи будь-якої заборгованості з таких виплат;

першочергове спрямування вільних залишків бюджетних коштів та поточних надходжень до загального фонду відповідних місцевих бюджетів на виплату заробітної плати працівникам бюджетних установ та оплату енергоносіїв і комунальних послуг;

неухильне дотримання норм Бюджетного кодексу України щодо проведення в першочерговому порядку розрахунків за захищеними видатками.

6. Врахувати у повному обсязі видатки на підготовку робітничих кадрів у професійно-технічних та інших навчальних закладах, розробити та затвердити плани заходів щодо забезпечення фінансування професійно-технічних навчальних закладів.

7. За участю відповідних місцевих рад опрацювати питання щодо:

розширення практики запровадження програм відшкодування частини вартості кредитів, залучених населенням та ОСББ/ЖБК на впровадження енергоефективних заходів на рівні районів та міст обласних центрів та обласного значення;

активізації інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо популяризації державної програми енергоефективності житлових будинків та місцевих програм серед населення із залученням регіональних та місцевих друкованих та електронних засобів масових інформації.

Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади

1. Проаналізувати результати оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за січень-грудень 2017 року, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, та забезпечити проведення аналізу негативних тенденцій розвитку відповідної сфери й прийняття оперативних управлінських рішень щодо вирішення проблемних питань.

2. Забезпечити ефективну співпрацю центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з подолання негативних тенденцій та вирішення найбільш гострих соціально-економічних проблем, зокрема шляхом:

проведення спільних засідань колегій, координаційних нарад (семінарів) з питань соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в Україні;

започаткування виїзних днів-приймалень міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в регіонах з відвідуванням окремих районів та міст, розглядом заяв та скарг, прийомом громадян;

залучення представників місцевих органів виконавчої влади до складу робочих груп при опрацюванні проектів загальнодержавних нормативно-правових актів з питань регіонального розвитку та місцевого самоврядування;

започаткування спільних рубрик на своїх офіційних веб-сайтах для розміщення аналітичних оглядів спільної діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою виявлення позитивного досвіду та його впровадження.

3. Вжити невідкладних заходів щодо забезпечення стабільної роботи підприємств, які мають стратегічне значення для розвитку регіональних економік, зокрема тих, що допустили спад обсягів виробництва продукції або працюють збитково, мають значний обсяг заборгованості з виплати заробітної плати та податковий борг.
